

Podletí – začátek včelařského roku

Mřížka na monitoring spadu varroázy pro pevná dna, zabráňující vynášení roztočů

Možná nejen začínajícím včelařům bude prospěšné připomenutí sedmero ročních období, na které si včelaři zvykli rozdělovat běžný kalendářní rok. Počátkem včelařského roku je právě podletí, čas, který nejvíce ovlivňuje budoucnost včelstev, zejména jejich kvalitní přezimování.

Pro včelí pastvu jsou nyní podstatné rostliny poskytující hodnotný pyl, nezbytný pro výživu líhnoucích se dlouhověkých včel. Stejně tak ho budou včelstva využívat při svém počátečním rozvoji po prvním jarním proletu. Zde jsou ve výhodě městské včely, pasoucí se na exotické květeně a okrasných dřevinách (např. škumpa, evodie, pajasan, katalpa aj.), zahradních kultivarech letniček a bylinkových záhonech. V zapomenutých zákoutích se najde kvetoucí zlatobýl, rmen, pelyněk či pcháč. Na severu Evropy významná vřesoviště jsou u nás jen lokál-

ním přilepšením. Zemědělství ještě nabízí slunečnici, která včely zásobí i nektarem, jetel na semeno a kukuřici, která se pozná podle velikých hrbolatých rousek. Stále více je vidět pozdně setou svazenuku či hořčici, které poslouží i jako zelené hnojení. Příroda již nenabízí kvantitu a včelky při vyhledávání pylové snůšky konzumují i víc zásob, než samy přinesou. Pro pylovou výživu v tomto roce již mnoho nevykonáme, ale je dobré si všimnout barevné pestrosti ukládaných rousek. I pylová monodietna může být příčinou špatné kondice včelstev zjara.

Kontrola včelstva

Zásahy do včelstva v srpnu provádíme za účelem posouzení kondice matky, úpravy úlového prostoru pro zimování a doplnění glycidových zásob. Matičku stačí zkontrolovat pohledem na zakladený plást, kde vidíme vajíčka. Z množství ostatních zakladených ploch lze odhadnout, v jaké síle budou včely zimovat. Na 2 kg včel zimního chomáče by včelstvo mělo do poloviny září vychovat 50 dm² plodu, což představuje 8 oboustranně zakladených plástů alespoň na polovině plochy r.m. 39 x 24 cm. Za pěkného počasí zbývá ještě jeden cyklus, kdy matka stihne plodové těleso zaklást. Uspokojivý nález začátkem měsíce je tedy 5–6 plodových plástů či jejich ekvivalent v případě jiné rámkové míry. Funkční včelstvo je klidné, nerozbíhavé, odebírá krmmý roztok a létavky nosí pyl. Mezistěny by měly být při krmení včelstva odstraněny.

Jsou-li ve včelstvu zásoby a není mladý plod (vajíčka), je na místě provést plodovou zkoušku. Pokud včelstvo narazí matečnický, je osiřelý, a musíme mu zajistit kladoucí matku. Nemůžeme již ztrácet čas při zakládání dlouhověké generace a už vůbec se spoléhat na pozdní oplodnění matky. Slabé včelstvo můžeme přidat k silnějšímu. Glycidové zásoby by neměly poklesnout pod 5 kg, lemují plochy plodových plástů, případně jsou ukládány v zásobních plástech v okolí krmítka. Nepřehlédnutelné je i vyhánění trubců. Jejich dlouhodobý výskyt rovněž může signalizovat problémy s matkou. V každém případě ve včelstvu pracujeme vždy s velkou obezřetností, aby nedošlo k jejímu poškození. A nejlépe navečer, kdy již nejsou aktivní slídičky a rozrušené včelstvo se brzy stáhne.

Těžba propolisu – používaná mřížka by měla být z materiálu určeného pro styk s potravinami

Úhyn včel zimovaných na panenském díle

Plást prostavěný trubčinou s velkou mezerou, nevhodný k zimování

Podávání krmiva mikrotenovým sáčkem se současným vložením odparné desky s kyselinou mravenčí

Úprava úlového prostoru

Pokud jste optimálně podněcovali své oddělky, určité mají vystavěné 2 nástavky voskového díla. Obdobnou úpravu úlového prostoru však provedeme i u včelstva, které jsme již letos vytáčeli. Začátkem srpna, před započítím krmení, prohlédneme plásty v obou nástavcích. Nedostavěné mezistěny odstraníme úplně, tam, kde chybí kousíček, a nemáme možnost výměny za souše z jiného včelstva, můžeme tuto použít alespoň jako krycí plást, hned u stěny. Pokud máme některé plásty mírně nedostavěny u dolní loučky, případně je mezi spodní loučkou a voskovým dílem mezera větší než 5 mm, umístíme je do nástavku, který bude hned nade dnem. V zimě při přechodu mezi nástavky by včely tuto mezeru nepřekonaly a nedostaly by se k zásobám. Ve spodním nástavku ponecháme místo 11 jen 10 plástů, a při bocích ponecháme větší mezeru, která zajistí lepší výměnu vzduchu. Pokud zde nalezneme zavíčkované glycidové zásoby, můžeme odebrat právě takový plást a dobře jej uschovat do rezervy pro jarní podněcování. Vedle krycích plástů nyní umístíme pylové, z obou stran a mezi ně do středu dáme plásty s plodem, případně již tmavší, alespoň jednou zakladené souše. Zde bude po vylihnutí plodu hlavní prostor pro zimní chomáč a panenské dílo je zde pro včely k zimování nevhodné. Zahřívající se včely zalézají do jednotlivých buněk, kde košíčky vylihlého plodu působí akumulací. Tím je logické, že v tomto prostoru je nezbytné, aby buňky byly dostavěné a správné velikosti (bez trubčiny a stavebních rámků), dílo neporušené a celistvé, tedy i bez souvislých ploch pylu, které včely do zimy již nezkonzumují a zde by opět působily jako přepážka. Horní nástavek vystrojíme zbývajcími plásty s medem, případně zavíčkovaným plodem, kam po jeho vylihnutí včely uloží dodané zásoby. Zde tolik panenské souše nevádí,

ale i tak je umístíme spíš jako krycí plásty. Při úpravě horního nástavku dbáme, aby rámy byly nad sebou a pokud použijeme ke krmení rámkové kapsové krmítko, budeme muset odebrat i jeden až dva další plásty, z nichž jeden vrátíme po ukončení léčení na konečných 10. Jak již bylo napsáno, odebíráme plásty nedostavěné a poškozené, případně k uskladnění ty se zralými zásobami, které nyní včely nepotřebují a již je nebudou upravovat. U jiného typu krmítek stačí odebrat 1 přebytečný plást až před léčením, čímž se vytvoří prostor pro fumigaci a následně pro výměnu vzduchu.

Nepřehlédnutelné je i vyhánění trubců. Jejich dlouhodobý výskyt rovněž může signalizovat problémy s matkou. V každém případě ve včelstvu pracujeme vždy s velkou obezřetností, aby nedošlo k jejímu poškození

Vrátit ho lze opět jako zásobu v předjaří, případně s ním vypomoci jinému včelstvu na vlastní včelnici. Všechny poškozené plásty, stavební rámy, prázdné tmavé souše či vyřezanou trubčinu z podmetu, odstraníme a zpracujeme na vosk. Žemlové a panenské souše (v případě, že již máte starší včelstva) uskladníme ve větraném a chlazeném skladu, případně je ošetřujeme sířením. Osobně je ale již několik sezon ponechávám k ošetření včelám. Souše i s celým nástavkem vložíme naspod, mezi dno a první, upravený nástavek. Tímto prostorem včely procházejí a nedovolí zde rozvoji zavíječe, ale již ho nechávají bez povšimnutí a zásoby zde neukládají. Tím, že se úlový prostor příliš nemění, si včelstvo své dělnice ponechává v maximální početní síle a nehrozí, že by se na ukládání zásob musely podílet i dlouhověké včely. Později již s nástavky nemanipulují, včely si dopřávají svůj prostor, dostaví můstky, vytvoří průchody, zatmelí loučky a jejich rozebíráním bychom napáchali jen víc škody.

S nejspodnějším nástavkem manipulují až po prvním jarním proletu, případně ještě později, při rozkvětu lísek. Silná včelstva tak mají dostatek prostoru pro výměnu vzduchu a spolu se se zateplením stropu jsou pak lepší podmínky pro nastartování jarního rozvoje.

Kdy, kolik a čím krmit

Začátek krmení, pomineme-li podněcování oddělku roztokem cukru v poměru 1:1, stanovujeme dle významu pozdní snůšky tak, abychom ho ukončili nejlépe do konce srpna, ale nejpozději do 10. září.

Záleží tedy na pastvě, množství aktuálních zásob a velikosti úlového prostoru. S ohledem na druh podávané náhražky, tento systém bude odpovídat cukernému roztoku v poměru 3 díly cukru ku 2 dílům vody. Kilogram cukru tak představuje 1,3 litru krmného roztoku. Pro ostatní krmiva je podstatné, kromě obecných zásad, se řídit doporučením výrobců.

Celkové minimální množství podávaných zásob stanovíme dle počtu rámků v horním nástavku x 1,5 kg. Pro úlovou sestavu s 10 plásty to bude 15 kg. Od tohoto požadavku odečteme odhad stávajících medových zásob a získáme nutnou dávku pro zakrmení. Pokud jsme nuceni včelstvo zimovat na 1 nástavku o 11 plástech, nesmí mít zásob víc, jak 13 kg včetně vlastních. Včely by zanesly i prostor pro kladení matky, čímž se ochudíme o další dlouhověké včely a následně včely přijdou i o místo pro sezení zimního chomáče. Obdobně se tak může stát při podání velkého množství krmiva najednou. Proto je účelné plánova-

Pro zimování na více nástavcích upravíme prostor již v podletí

né množství rozdělit na jednotlivé dávky okolo 2–4 litrů, což bývá obvyklý objem krmítka a zásoby podávat 1 x týdně až do splnění stanoveného limitu, ale vždy tak, aby poslední krmení proběhlo nejlépe do konce srpna. Čím větší byl ponechán úlový prostor, tím víc krmiva může být podáno jednorázově. Podle rady významného včelařského odborníka přítele Josefa Mandíka, pak ještě podávám poslední, nadlimitní dávku 3 l roztoku mezi 10. a 15. zářím, kdy si včely uloží roztok na místo posledního vyběhlého plodu. S ohledem na dlouhý podzim a s tím i prodloužené plodování matek v posledním roce se mi tato „injekce“ energie zdá jako významná. Pokud chceme z nějakého důvodu podat víc zásob (15–18 kg), případně ještě v průběhu krmení vytvořit určitou zálohu výměnou plných plástů za souše, zvýšíme počet dávek krmného roztoku než jeho množství a začneme s krmením dřív. Průběžné zpracování cukerného roztoku zabrání ukládání melecitózy, případně dojde k jejímu naředění a včelstvo v září nebude odkázáno na nestavitelné zásoby. V pozdější době

už nelze včelám podávat krmné náhražky, které by způsobily opotřebení generace dlouhověkých včel a tyto by neměly dostatek vitality k zimní péči o matku a náročný odchov generace včel nové sezóny. Stejně tak podávat dávky výrazně vyšší je neopodstatněné. Výjimku tvoří extrémní klimatické podmínky, o kterých budou mít povědomí místní zkušení včelaři, ale zde už jsou účinnější i jiná opatření, jako např. nadstandardně zateplené úly.

Obrana proti slídění

Spolu s uvedenými zásahy a jako prevenci proti loupežím zužuji česna a očka ponechávám neprůchodná, jen jako větrací otvory. Jeden menší vchod si oddělek snáze ubrání. Jak už jsem se dříve zmínila, pracující a zaopatřená včelstva nebudou agresivně vyhledávat každou příležitost k doplnění svých už tak dost plných skladů a za cenu vlastních ztrát. Je na místě všechna včelstva na včelnici zaměstnat současně, krmné roztoky, kterými nebryndáme, podáváme v době nejmenší aktivity včel, s minimálním rozrušením a otevíráním. Různé systémy

krmítek jsou tak koncipovány a hledejme si optimální řešení právě pro naši včelnici. Další činností, zaměstnávající včely, které již při pastvě nenajdou své uplatnění, je těžba propolisů. Vkládání plastových mřížek na horní loučky je jednoduché a účinné opatření, které nám pomůže vytěžit další unikátní včelí produkt, který pak budeme zpracovávat v pozdějším období.

A zase ta varroáza

Stejně, jako v předchozím období, věnujte svůj čas a energii monitoringu spadu samiček kleštíka včeliho. Varroadna, stejně jako speciální mřížky to usnadňují a v případě spadu nad 5 samiček za 24 hodin použijte některý ze schválených přípravků. Zde je nejprospěšnější součinnost s místní ZO svazu, respektive zdravotním referentem či důvěrníkem pro ošetřování včelstev, který vám poskytne radu, případně i léčebné přípravky. Koordinace všech ostatních včelařů je pak předpoklad pro zdárné zvládnutí invazní situace v celé oblasti.

Dana Belušová, ZO Kladno,
belusova@seznam.cz; www.vcelarikladno.cz

Zahrada Čech 2017

Zveme vás na Celostátní výstavu Zahrada Čech do Litoměřic, která se bude konat od 15. do 23. září 2017. Včelařské přednášky se uskuteční opět v neděli, a to tentokrát 17. 9. 2017 od 9.30 hod. kdy bude přednášet přítel Josef Křapka z Bečova na téma Tlumení nákaz včel. Po něm bude následovat od 12.30 přednáška MVDr. Zdeňka KLÍMA na téma Včelí produkty a apiterapie. Přednášky se budou konat v Modrém salonku vlevo u hlavního vchodu na výstaviště. Po celou dobu výstavy vás zveme do pavilonu D – I. patro, kde si jako obvykle budete moci zakoupit včelařské potřeby, podívat se na živé včely, prohlédnout si nějaké novinky, Děti si budou moci ozdobit medové perníčky či se zapojit do práce ve včelařské dílničce, která bude letošní novinkou na výstavě.

Za OV ČSV, z.s. Litoměřice Jan Masopust,
předseda OO ČSV Litoměřice
č. tel 604 808 167